

Material docent per a l'avaluació entre iguals. Aplicació al projecte de recerca

Descripció de l'activitat d'avaluació entre iguals duta a terme en el marc de l'assignatura Investigar en Educació (cursos 2012-2013 i 2013-2014) dels graus de Pedagogia i Educació Social, i recull del material emprat (guies per a l'elaboració dels apartats del projecte d'investigació i fitxes d'avaluació).

Jordina Sánchez Amat
Laura Arnau i Sabatés

2014

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Pedagogia Sistemàtica i Social
jordina.sanchez.amat@gmail.com
laura.arnau@uab.cat

Informació sobre la fotografia de la portada:

Columnes de l'Autònoma (1999). Alfaro, Andreu arquitecte; Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions; Solà i Ferrando, Carles (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Enginyeria Química); Institut Joan Lluís Vives.

Aquesta obra està subjecte a una llicència d'ús Creative Commons. Es permet la reproducció total o parcial i la comunicació pública de l'obra, sempre que no sigui amb finalitats comercials, i sempre que es reconegui l'autoria de l'obra original. No es permet la creació d'obres derivades.

<http://ddd.uab.cat/record/81382>

Taula de continguts

Introducció.....	3
Marc de l'activitat de l'avaluació entre iguals.....	3
Objectius.....	4
Procediment	5
El material: la fitxa d'activitat i la graella d'avaluació	7
Material per a l'avaluació entre iguals	8
Pràctica 1: Formulació i avaluació del problema d'investigació	8
Fitxa de l'activitat	8
Graella d'avaluació	9
Pràctica 2: Formulació i avaluació dels objectius de recerca	12
Fitxa de l'activitat	12
Graella d'avaluació	13
Pràctica 3: El marc teòric	15
Fitxa de l'activitat 1	15
Fitxa de l'activitat 2	15
Pràctica 4: El marc teòric II	16
Fitxa de l'activitat	16
Graella d'avaluació	16
Pràctica 5: Disseny i avaluació del marc metodològic de la recerca.....	19
Fitxa de l'activitat	19
Graella d'avaluació	20
Bibliografia.....	21

Introducció

S'ha observat que l'ús de l'avaluació entre iguals millora la qualitat i l'eficàcia de l'aprenentatge de l'estudiantat, que aquest pren més responsabilitats en el procés d'aprenentatge i que n'augmenta la satisfacció (Marín García, 2009). Aquest és el motiu principal pel qual hem inclòs aquesta metodologia en el marc de l'assignatura Investigar en Educació, que s'imparteix en el 2n curs dels graus d'Educació Social i de Pedagogia.

L'assignatura es compon de tres blocs, el primer dels quals es titula Epistemologia i Metodologia, i que té dos mesos de durada. Durant tot el curs de l'assignatura s'ha de desenvolupar una recerca en l'àmbit educatiu, però és durant el primer bloc que cal presentar la proposta de projecte: formulació del problema de recerca, dels objectius, el marc teòric i el marc metodològic.

En aquest context, plantegem utilitzar l'avaluació entre iguals per contribuir al seguiment i al desenvolupament d'aquestes primeres etapes del projecte de recerca implicant l'estudiantat en el procés d'avaluació del propi aprenentatge.

A continuació es descriu el context en què té lloc l'activitat d'avaluació entre iguals, els objectius que es pretenen assolir amb aquesta estratègia, el procediment segons el qual plantegem l'activitat, i les característiques bàsiques del material que utilitzem, la fitxa d'activitats i la graella d'avaluació. Les graelles han estat l'instrument principal per dur a terme l'avaluació entre iguals o peer assessment.

En el següent apartat, com a material per a l'avaluació entre iguals, presentem tant les guies proporcionades als estudiants per fer cada un dels apartats del projecte de recerca (fitxa d'activitat), com les graelles d'avaluació de cada un d'aquests apartats (graella d'avaluació).

Marc de l'activitat de l'avaluació entre iguals

El bloc de l'assignatura Investigar en Educació en què hem utilitzat l'avaluació entre iguals durant dos cursos seguits (2012-2013 i 2013-2014), titulat "Epistemologia i Metodologia", té una durada de 10 dies. Cada dia suposa per a cada un dels estudiants 3 hores de docència, dues hores de gran grup (correspondrien en certa mesura al que coneixem com "hores magistrals") i una de seminari. El conjunt del bloc implica 30

hores de treball autònom. El grup gran es divideix en tres subgrups per fer les sessions de seminari. És en aquestes hores de seminari que es du a terme el peer assessment.

Aquesta avaluació entre iguals es realitza per fer el seguiment i valoració del projecte d'investigació que els estudiants han d'anar desenvolupant durant tota l'assignatura, en grups de 4-5 persones.

L'activitat de peer assessment es comença després d'algunes sessions de gran grup i de seminari introductòries. Aquestes sessions són introductòries, i imprescindibles abans d'iniciar el procés d'avaluació entre iguals. Serveixen per començar a treballar els continguts de l'assignatura, i també per explicar la metodologia que es farà servir durant els seminaris. Durant les sessions de seminari cada grup avalua el treball d'un altre grup, tot emplenant una graella de valoració del treball entregat.

Objectius

L'activitat de l'avaluació entre iguals es planteja per contribuir a l'assoliment dels objectius generals de l'assignatura¹:

Afavorir la comprensió dels conceptes i terminologia bàsica de la investigació educativa contemporània, de manera que els estudiants siguin capaços d'interpretar informes de recerca publicats en mitjans especialitzats i puguin accedir, en un futur, a cursos de formació metodològica d'aprofundiment.

Desenvolupar una actitud positiva, crítica i plural cap a la investigació com a eina de comprensió i millora de la realitat educativa.

Conèixer i comprendre les característiques fonamentals dels principals mètodes de recerca aplicats al camp de l'educació.

Valorar els avantatges i limitacions de les metodologies d'enfocament quantitatiu, qualitatiu i mixt.

Conèixer els principis bàsics que regeixen la presentació dels treballs de recerca.

Desenvolupar aptituds en el maneig d'un repertori ampli d'estratègies i procediments per a la recollida, anàlisi i interpretació de dades que familiaritzi els estudiants en les tècniques de recerca a l'ús.

Conèixer les principals eines informàtiques per a l'anàlisi de dades.

¹<http://www.uab.es/guiesdocents/2014-15/g101655t2500260a2014-15iCAT.pdf>

La lectura del treball dels companys afavoreix el desenvolupament de l'actitud positiva, crítica i plural envers la recerca com a eina de comprensió i millora de l'educació. El seguiment que fa cada grup del treball del projecte que elabora un grup d'iguals els permet reflexionar des d'una altra perspectiva, des d'un altre treball, sobre les dificultats i possibilitats del procés de recerca.

La lectura crítica d'un altre projecte de recerca els dona l'oportunitat d'ampliar la seva concepció sobre els continguts de l'assignatura, així com també els empeny a situar-se en un paper més actiu en l'avenç del projecte dels companys.

Procediment

Les pràctiques que es presenten en aquest document es desenvolupen durant cinc sessions de seminari dels primers dos mesos de l'assignatura Investigar en Educació. En el transcurs d'aquest bloc, cal plantejar un projecte d'investigació, concretament: formulació del problema, objectius, elaboració del marc teòric i plantejament d'hipòtesis i del disseny². Per desenvolupar cada un dels apartats del projecte de recerca es realitzen les següents pràctiques:

Formulació del problema	Pràctica 1
Objectius	Pràctica 2
Elaboració del marc teòric	Pràctica 3 Pràctica 4
Plantejament d'hipòtesis i del disseny	Pràctica 5

Cada una de les pràctiques es divideix en dues parts: elaboració de l'apartat i avaluació del treball dels companys, a excepció de la pràctica 3, que no té la part d'avaluació entre iguals. En el marc de la nostra assignatura, la primera part d'elaboració de

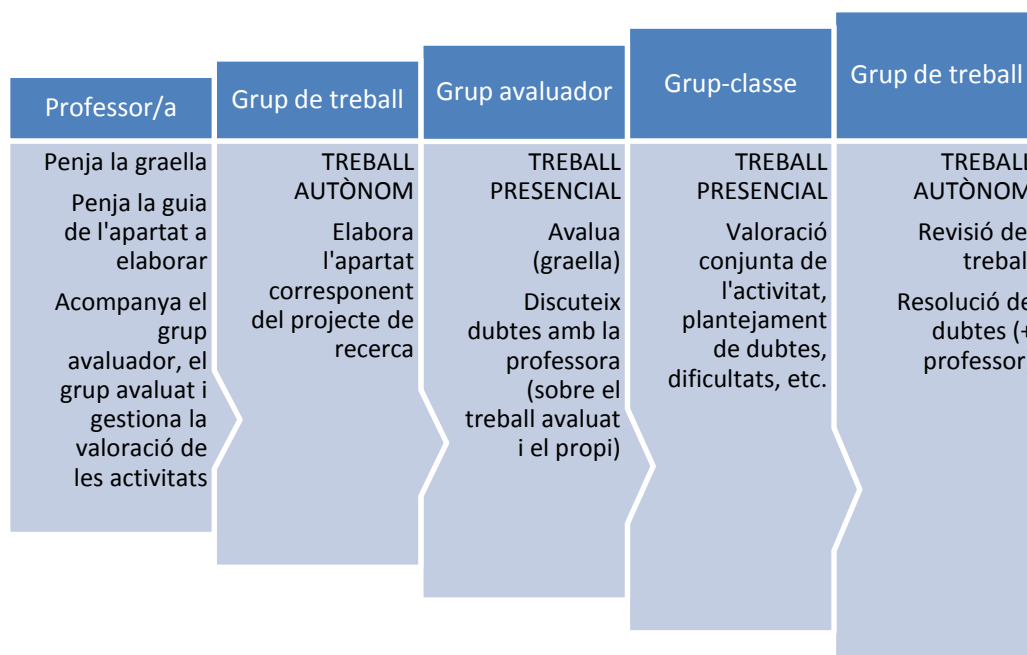
² En l'apartat "Material per a l'avaluació entre iguals" es presenten les 5 pràctiques que es van realitzar durant els seminaris, numerades de l'1 al 5, per simplificar la presentació del material, malgrat que en el marc de l'assignatura hi havia hagut dos seminaris previs i tres posteriors relacionats amb la presentació del projecte de recerca.

l'apartat es fa durant les hores de treball autònom de l'estudiantat, i la segona, de peer assessment, durant les hores presencials de seminari³.

A més a més, sempre destinem un quart d'hora del seminari a posar en comú dubtes que hagin sorgit durant l'elaboració i avaluació de l'apartat del projecte. Aquesta discussió en grup és especialment important fer-la al final del primer seminari en què es realitza l'avaluació entre iguals, per poder intercanviar punts de vista i resoldre dubtes sobre el funcionament de l'activitat. En general, hi ha un conjunt d'idees preconcebudes sobre el paper de l'estudiant a la universitat, i concretament sobre l'avaluació entre iguals, que cal anar discutint i treballant en el transcurs dels seminaris.

En resum, les activitats que els diversos participants en l'avaluació entre iguals du a terme en el desenvolupament de cada una de les cinc pràctiques queden plasmades en el següent esquema:

Figura 1. Seqüència d'activitats que realitzen els diversos participants en l'activitat d'avaluació entre iguals

A més de l'intercanvi d'impressions sobre l'avaluació entre iguals amb el grup classe durant el curs, al final del bloc es recull la percepció de l'estudiantat sobre aquesta activitat per mitjà d'un qüestionari dissenyat ad hoc (per consultar l'instrument vegeu Arnau-Sabatés i Sánchez Amat, 2014).

³Aquest esquema general es pot adaptar a les condicions de l'assignatura: en funció de les hores de què disposi l'assignatura i de la complexitat de cada un dels apartats, això es pot modificar. Per exemple, es poden destinar més hores de seminari a l'elaboració del treball.

El material: la fitxa d'activitat i la graella d'avaluació

Perquè els seminaris es desenvolupin correctament, es proporciona amb una setmana d'antel·lació l'enunciat o document guia de la part que toqui elaborar del projecte de recerca (la fitxa d'activitat). Aquesta guia mostra els continguts i recomanacions per elaborar cada nou element del procés de recerca. Es penja juntament amb la graella per avaluar l'apartat.

Considerem que és important proporcionar la graella al mateix temps que la guia del treball a fer, ja que esdevé una ajuda addicional per avançar en el treball: amb la graella els estudiants saben què s'està demanant, i què se'ls valorarà.

La graella que utilitzen els estudiants per valorar el treball dels seus companys és confeccionada per les professores⁴ a partir de les obres de referència de l'assignatura (Bell, 2002; Bisquerra Alzina, 2004; Bryman, 2004; Corbetta i Fraile Maldonado, 2003; Gordo i Serrano, 2008; Hernández Sampieri, Fernández Collado i Baptista Lucio, 2006 i 2007; McMillan i Schumacher, 2010; Rasner, Álvarez Pedrosian, Cabrera i Pardo, 2010 i Sandín, 2003, entre d'altres). Aquest instrument es penja al campus virtual juntament amb la guia de la part del treball a valorar (fitxa de l'activitat).

La graella disposa de diversos ítems a valorar en una escala verbal de 4 nivells: "necessita millorar", "bé", "molt bé", "excel·lent". Es van obviar categories que tinguessin massa càrrega negativa (per exemple, "insuficient") per tal d'animar a emprar tots els nivells de l'escala. Això s'acompanya d'una columna d'observacions per a cada un dels ítems, i finalment s'anima a fer una valoració general del treball. Les valoracions són per tant qualitatives, i no tenen cap efecte en la nota final del projecte.

⁴Una proposta interessant pot ser elaborar les fitxes d'avaluació juntament amb l'estudiantat.

Material per a l'avaluació entre iguals

Pràctica 1: Formulació i avaluació del problema d'investigació

El dia del seminari cada grup durà feta i impresa (2 còpies com a mínim) la formulació del problema de recerca (Fitxa d'activitat). Durant la primera part de la classe cada grup avaluador avaluarà el document (Graella d'avaluació). Important: cada estudiant durà una còpia impresa de la graella per fer l'avaluació a classe.

Finalment, es posaran en comú les valoracions que s'han realitzat i es prepararà la versió revisada del treball. La versió revisada s'haurà de penjar al campus virtual. La data límit d'entrega és el dia DD/MM/AAAA.

Fitxa de l'activitat

Cal formular i justificar el problema de recerca, un cop s'hagi arribat a l'acord sobre el tema general amb la resta del grup. Orientativament, aquesta part de l'informe hauria de comptar amb els aspectes següents (i no excedir d'una plana):

- **Proposta de títol de la recerca**
- **Presentació del tema de recerca:** objecte d'estudi (què s'estudiarà), població d'estudi, àmbit geogràfic.
- **Contextualització del problema:** descripció de la situació actual i dels elements que hi intervenen, de les necessitats del context, de les propostes que s'han dut a terme per solucionar-lo, etc.
- **Formulació del problema d'investigació. Preguntes de recerca:** cal especificar el que es vol de resoldre a través d'una pregunta general o diferents preguntes d'investigació.
- **Justificació del problema:** justificació de la importància de la recerca (què aportarà, per què servirà, implicacions i possibles solucions si s'aconseguís resoldre, etc.).
- **Bibliografia consultada**

Reflexioneu sobre les següents aspectes, i valoreu si cal que en parleu en algun moment de la presentació del problema:

- Viabilitat
- Rellevància social
- Implicacions
- Generació de nou coneixement
- Aspectes deontològics

Graella d'avaluació

Durant la primera part de la sessió cada grup avaluador llegirà acuradament el document entregat pel grup avaluat (formulació del problema d'investigació) i cada membre del grup avaluador emplenarà la graella que es presenta a continuació:

Codi del grup avaluador:

Codi del grup avaluat:

Criteris	Nivell d'acompliment				Justificació, observacions i propostes per a la millora
	Necessita millorar	Bé	Molt bé	Excel·lent	
Es presenta amb precisió el tema de la investigació? (indicar tot allò que sigui imprecís o confús)					
Es descriuen amb claredat el problema i els elements que hi intervenen? (necessitats, punts de tensió, propostes que s'han dut a terme per solucionar-lo, etc.)					
El problema està definit correctament? (valorar si s'han acotat els límits de l'estudi)					
Les preguntes són coherents amb la descripció i contextualització del problema?					
Les preguntes són concretes i especifiquen el que s'ha de resoldre amb la recerca?					

Criteris	Nivell d'acompliment				Justificació, observacions i propostes per a la millora
	Necessita millorar	Bé	Molt bé	Excel·lent	
S'ha justificat la importància de la recerca i quina és la seva contribució social?					
Valoració del problema:					
Rellevant socialment (té transcendència social)					
Implicacions pràctiques (ajuda a resoldre algun problema social)					
Generador de nou coneixement (Aporta nou coneixement teòric o metodològic)					
Viable (Possibilitat d'aplicació tenint en compte els recursos. Indiqueu tots els aspectes que us plantegen dubtes sobre la viabilitat del projecte)					
Aspectes deontològics (És ètic?)					
<i>Bibliografia</i> Les obres consultades són adients?					
<i>Ortografia i gramàtica</i> Hi ha errades ortogràfiques i gramaticals en el redactat? (indicar-ne les principals en el text)					

Comentaris generals

CLOENDA

Posada en comú de les valoracions rebudes.

Revisió del problema de recerca. Reformulació, si escau.

Pràctica 2: Formulació i avaluació dels objectius de recerca

El dia del seminari cada grup durà feta i impresa (2 còpies com a mínim) la formulació del objectius de recerca (Fitxa d'activitat). Durant la primera part de la classe cada grup avaluador avaluarà el document (Graella d'avaluació). Important: cada estudiant durà una còpia impresa de la graella per fer l'avaluació a classe.

Finalment, es posaran en comú les valoracions que s'han realitzat i es prepararà la versió revisada del treball. La versió revisada s'haurà de penjar al campus virtual. La data límit d'entrega és el dia DD/MM/AAAA.

Fitxa de l'activitat

Redacteu l'/els objectiu/s general/s i específics del vostre treball de recerca.

Graella d'avaluació

Grup Avaluador:

Grup Avaluat:

Criteris	Respostes				Justificació, observacions i propostes per a la millora
	Necessita millorar	Bé	Molt bé	Excel·lent	
Els objectius són coherents amb les preguntes de recerca?					
Els objectius són...					
... concrets (en relació a l'extensió i a la precisió)					
... realistes (en relació a les possibilitats d'aplicació i d'assoliment)					
... clars (en relació a la redacció)					
Els objectius específics són coherents amb l'/els objectiu/s general/s?					
L'objectiu general engloba els objectius específics?					
<i>Ortografia i gramàtica</i> Hi ha errades ortogràfiques i gramaticals en el redactat?					

Comentaris generals

CLOENDA

Posada en comú de les valoracions rebudes.

Revisió dels objectius de recerca. Reformulació, si escau.

Pràctica 3: El marc teòric

El marc teòric requerirà dues sessions de seminari.

Al seminari del dia DD/MM/AAAA cada estudiant durà impresa una bibliografia elaborada a partir de la cerca bibliogràfica que hagi fet de manera individual (Fitxa d'activitat). Després de comentar l'activitat, es realitzarà en grup l'estructura del marc teòric de cada projecte (Graella d'avaluació).

Fitxa de l'activitat 1

Aquesta activitat l'heu de fer individualment.

1. Feu una llista de paraules clau de la investigació.
2. Cerqueu amb les paraules clau a les diverses bases de dades comentades a classe.
3. Feu una bibliografia d'almenys 10 entrades. Ha de constar de, com a mínim:
 - a. tres articles científics en català o castellà
 - b. dos articles científics en anglès
 - c. dos llibres
 - d. tres articles han de ser posteriors al 2010
4. El document que entregueu ha de presentar:
 - a. termes cercats
 - b. recursos consultats
 - c. bibliografia en format APA

Fitxa de l'activitat 2

1. Reviseu la llista de termes clau de la investigació.
2. Elaboreu un índex (esborrany) amb els apartats que cal considerar en el marc teòric del vostre treball.
3. Identifiqueu els apartats on cal fer i/o ampliar la cerca bibliogràfica.

Pràctica 4: El marc teòric II

Al seminari cada grup durà dues còpies impreses de l'estructura del marc teòric i d'un dels apartats redactats (Fitxa d'activitat). Durant la sessió el grup avaluador valorarà els treballs (Graella d'avaluació). Per a tal fi, caldrà que cada estudiant dugui impresa la graella d'avaluació. Per acabar, es posaran en comú les avaluacions i es revisarà el projecte propi.

Fitxa de l'activitat

1. Reviseu l'activitat realitzada en el marc de la pràctica 3.
2. Redacteu com a mínim un apartat del marc teòric.
3. Elaboreu la bibliografia referenciada segons normativa APA.

Graella d'avaluació

La primera mitja hora de la sessió cada grup avaluador llegirà acuradament el document entregat pel grup avaluat (marc teòric) i s'emplenarà la graella d'avaluació.

Codi del grup avaluador:

Codi del grup avaluat:

Criteris	Respostes				Justificació, observacions i propostes per a la millora
	Necessita millorar	Bé	Molt bé	Excel·lent	
S'han identificat adequadament els conceptes clau de la recerca?					
Els conceptes tenen coherència amb els objectius i el problema de recerca?					
Els conceptes cobreixen l'abast de la recerca?					
L'esquema del marc teòric està ben organitzat?					
El redactat de l'apartat és concís i resumit?					
Es justifica l'exposició del contingut amb citacions en el redactat?					
Les citacions i les referències segueixen la normativa APA?					
<i>Ortografia i gramàtica</i> Hi ha errades ortogràfiques i gramaticals en el redactat? (indicar-ne les principals en el text)					

Comentaris generals

CLOENDA

Posada en comú de les valoracions rebudes.

Revisió de les paraules clau, l'esquema del marc teòric i de l'apartat redactat. Reformulació, si escau.

Revisió dels objectius (generals i específics) del vostre treball de recerca. Reformulació, si escau.

Revisió del problema de recerca. Reformulació, si escau.

Pràctica 5: Disseny i avaluació del marc metodològic de la recerca

Al seminari cada grup durà dues còpies impreses del disseny del marc metodològic de la recerca (Fitxa d'activitat). Durant la sessió el grup avaluador valorarà els treballs (Graella d'avaluació). Per a tal fi, caldrà que cada estudiant dugui impresa la graella d'avaluació. Per acabar, es posaran en comú les avaluacions i es revisarà el projecte propi.

Fitxa de l'activitat

Orientativament, aquesta part de l'informe hauria de comptar amb els aspectes següents:

- **Disseny de la investigació**
 - Identificació del tipus de disseny mixt
 - Descripció dels dissenys quantitatiu i qualitatiu
 - Identificació dels objectius a assolir en cada una de les etapes

- **Formulació d'hipòtesis** (cada hipòtesi pot incloure diverses subhipòtesis)
 - Formulació d'hipòtesis en el marc del disseny quantitatiu

- **Identificació de les variables**
 - Identifiqueu variables/dimensions que s'inclouen en la recerca i feu un intent de dimensionar-les i operativitzar-les (part quantitativa)

- **Identificació de l'escenari/lloc d'aplicació**

- **Identificació de la població i de la mostra**

Graella d'avaluació

Codi del grup avaluador:

Codi del grup avaluat:

Criteris	Respostes				Observacions i pautes per a la millora
	Necessita millorar	Bé	Molt bé	Excel·lent	
Les hipòtesis són...					
...concretes (es veu clarament que estableixen relacions entre variables? Cada una estableix la relació com a màxim entre dues variables?)					
...realistes (poden ser contrastades empíricament?)					
...clares (es formulen de manera correcta, en forma d'afirmació sobre la relació entre variables?)					
...coherents (amb els objectius de la recerca)					
Les variables que s'han identificat són coherents amb les hipòtesis?					
El disseny és...					
...mixt					
...realista (creieu que és factible, en el temps de què disposem i les condicions en què ens trobem?)					
...coherent (amb les preguntes i els objectius de la investigació)					
<i>Ortografia i gramàtica</i> Hi ha errades ortogràfiques i gramaticals en el redactat?					

Comentaris generals

Bibliografía

Arnau-Sabatés, L., & Sánchez Amat, J. (2014). *Qüestionari per a la valoració dels processos d'avaluació entre iguals a l'aula*. Universitat Autònoma de Barcelona.

Bell, J. (2002). *Cómo hacer tu primer trabajo de investigación: guía para investigadores en educación y ciencias sociales*. Barcelona: Gedisa.

Bisquerra Alzina, R. (2004). *Metodología de la investigación educativa. Manuales de metodología de investigación educativa*. Madrid: La Muralla.

Bryman, A. (2004). *Social research methods. 2nd ed.* Oxford: Oxford University Press.

Corbetta, P., & Fraile Maldonado, M. (2003). *Metodología y técnicas de investigación social*. Madrid: McGraw-Hill.

Gordo, A.J., & Serrano, A. (Coord.) (2008). *Estrategias y prácticas cualitativas de investigación social*. Madrid: Pearson- Prentice Hall.

Hernández Sampieri, R., Fernández Collado, C., & Baptista Lucio, P. (2006). *Metodología de la investigación*. México, D.F.: McGraw-Hill Interamericana.

Hernández Sampieri, R., Fernández Collado, C., & Baptista Lucio, P. (2007). *Fundamentos de metodología de la investigación*. Madrid. McGraw-Hill.

Marín García, J.A. (2009). Los alumnos y los profesores como evaluadores. Aplicación a la calificación de presentaciones orales. *Revista Española de Pedagogía*, 242, 79-98.

McMillan, J.H.; Schumacher, S. (2010). *Research in education: evidence-based inquiry. 7th ed.* Boston: Pearson.

Rasner, J., Álvarez Pedrosian, E., Cabrera, M., & Pardo, I. (2010). *De la epistemología a la metodología y viceversa: una aproximación a la investigación en ciencias humanas y sociales*. Montevideo: Universidad de la República, UCEP.

Sandín, M.P. (2003). *Investigación cualitativa en educación*. Madrid: McGraw Hill.